ეროვნული ბიბლიოთეკა

№ 45 ՇԱԲԱԹ, 1 ՄԱՐՏԻ ԵՐԿՐՈՐԴ 1919 ՏԱՐԻ ՇԱԲԱԹ, 1 ՄԱՐՏԻ № 45

ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՁԱՅՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ

Օրգան Հայ Ժողովրդական Կուսակցութեան Կենտրոնական Կոմիտէի

Խմբագրութիւնը բաց է ամեն օր առ. ժամը 9-ից մինչև 3-ը։ Յօդուածները պէտք է գրուած լինեն պարզ և մի երեսի վրայ։ Յօդուածները կարող են ենթարկուել փոփոխման և կրճատման։ Ընդունուած յօդուածները, որոնց տակ չէ գրուած վարձատրութեան պահանջ՝ կը համարուեն ձրի։

ԳԻՆՆ Է 70 ԿՈՊԷԿ

Յայտարարութիւններն ընդունւում են ամեն լեզուով տողատեղին առաջին երեսում 75 կոպ., իսկ վերջին երեսում՝ 50 կոպ. Բժիշկների և աշխատանք փնտրողների համար որոշ զեղջ։ Մահազդի համար 15 ռուբլի։ Յայտարարութիւնները նոյն օրուայ թերթի համար ընդունւում են մինչև ժամը 2-ը։

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

1919 թ.

ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՁԱՅՆ

ՕՐԱԹԵՐԹԻ

ՅՈՒՆՈՒԱՐԻ 1-ԻՑ ՆՈՐ, ՄԵԾԱՑՐԱԾ ԴԻՐՔՈՎ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆՆ Է

1 ամիս	10 ռուբ.
3 »	25 »
Հատավաճառ	70 կոպ.

Հասցէն՝ Тифлисъ, Головинскій пр. № 25.

Գրասենեակը բաց է ամեն օր առաւ. ժամը 9-ից մինչև 3-ը, բացի կիրակի և տօն օրերից։ Телефонъ 10—99.

Ներսիսեան Հայոց Հոգևոր դպրոցի Հոգաբարձութիւնը յայտնում է, որ շաբաթ, մարտի 1-ին Վանից մայր եկեղեցում լինելու է պատարագ, իսկ պատարագից յետոյ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՆԵՐՍԷՍ Ե

Կաթողիկոսի անմահ յիշատակին։ Պատարագի սկիզբն է ժամը 11-ին։ 1-1

Աննա Մելքոնեան Բորակճեանցը, Ցարութիւն և Վարդան Մելքոնեան, Գայիանէ Մկրտչեան և Շողակաթ Առաքելեան Զիլինգարեանները իրենց զաւակներով ցաւօք սրտի յայտնում են ազգականներին ու ծանօթներին՝ իրենց անմոռանալի մօր, սիրելի սկեսրոջ և թանկագին մամի՝

ՄԱՀՏԵՍԻ ՀԵՂԻՆԷ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

ԶԻԼԻՆԳԱՐԵԱՆՑԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ երկարատև հիւանդութիւնից յետոյ, ուրբաթ, փետրուարի 28-ին, առաւօտեան ժամը 8-ին։ Թաղումը շաբաթ, երեկոյեան ժամը 6-ին։ Յուղարկաւորութիւնը կիրակի, առաւօտ. ժամը 10-ին, հանգուցեալի բնակարանից (Մղնեցկի փող. № 17), դէպի Ջիգրաշէնի եկեղեցին։ Թաղումը Խոջիվանքի գերեզմանատանը։ 2-1

Միքայէլ. պր. ԱՐՀԵՍՏԱՒՈՐԱՑ ԱԿՈՒՄԲ Միքայէլ. պր.

Շաբաթ, մարտի 1-ին

Բանուորների Դրամատիկ Խմբակցութիւնը

կը ներկայացնէ I Ռուսերէն

Труппою артистовъ подъ упр. Е. М. СЕРГѢЕВА, представ. будетъ.

Въ безвыходномъ положеніи

Веселая комедія въ 1 дѣйст. II հայերէն

ՆՇԱՆԴՐԷՔ

Պիէս գիւղական կեանքից 2 պատ., հեղ. Անուշաւան Վարդանեանի.

Մասնակցում են՝ տ.տ. Աստուածատրեան, Տէր-Յակոբեան, օր. օր. Աստղիկ, Հայկանուշ, պ.պ. Արամ, Բայանդուրեան, Բրինձեան, Իսախանեան, Մելիքսեդեան, Ցարութիւնեան II, Քոչարեան և ուրիշ.

Ռեժիսոր՝ Ամօ-Խարազեան

Նախ քան ներկայացումը լինելու է ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ։ ◆ Սկիզբը երեկոյեան ժամը ճիշտ 7-ին։ ◆ Տեղերի գները 1 ռ. 60 կ. մինչև 8 ռ.։ Բանուոր. դրամ. խմբ. Վարչութիւն։ ◆ Տոմսակները ծախւում են ներկայացման օրը կասսայում։ ◆ Թատրոնի տոմսակ ունեցողները ակումբի մուտքի համար առանձին չեն վճարում։ 1—1

Նուխեցիների եւ Արեշցիների

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ

Նշանակուած է կիրակի, մարտի 2-ին, Մանթաշեանի առևտրական դպրոցի շէնքում (Բեբուտովսկ. 50) առաւօտեան ժամը 10-ին։

Օրակարգ՝ 1) Վարչութեան զեկուցում, 2) Դաղթականների հարցը, 3) Ընտրութիւններ։

Եթէ նշանակած ժամին օրինաւոր թւով ժողովականներ չհաւաքուեցին, 2-րդ ժողովը, որը օրինաւոր կը համարուի ներկայ գտնուողների թւից անկախ, կը կայանայ նոյն շէնքում ուղիղ ժամը 11-ին։ 1—1

ԲԺԻՇԿ

ԳՐ. Յ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Նախկին ասիստենտ Ժընևի համալսարանի կլինիկաների և պրոֆես. Oltramare-ի վեներական հիւանդութիւնների մասնագիտական բաժանմնի։

ՆԵՐՔԻՆ և ԿԱՆԱՆՑ հիւանդութիւն. մասնագէտ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ (ՍԻՖԻԼԻՍ, ներարկումն «606»-ի և «914»-ի), ՄԻԶԱՄԵՌԱԿԱՆ (ՀԻՆ և ՆՈՐ ՏՐԻՊԵՐ և նրա կոմպլիկացիաները) և ԿԱՇՈՒԻ ցաւերի։

Ռենտգենաբուժական կաբինետ

Ընդունելութիւնն ամեն օր, առաւ. ժ. 10-ից 1-ը, երեկ. 4-ից 6-ը։ Կիրակի օրերը միմիայն ժ. 12-ից 1-ը։ Կիրոչնայա, № 11։ 100—48

ԲԺՇԿՈՒՀԻ

Յ. ՄԵԼԻՔ-ՆՈՒԲԱՐԵԱՆ

(Նախկին Դավոս սանատորիայի ասիստենտ)։

Ներքին և երեխայոց հիւանդութիւնների մասնագէտ, թոքերի և սրտի հիւանդ.։ Ընդունելութիւնը ամեն օր երեկոյեան ժամը 5—7-ը։ Սոլոլակ, Ռուբինշտեյնի 3, հեռ. 16—69։ (ա. օ.) 100—47

ԲԺՇԿՈՒՀԻ

Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆ

Նախկին ասիստենտ Բեռլինի եւ Մոսկուայի համալսարանների կլինիկաների։ Մասնագէտ ներքին հիւանդութիւնների—թոքային և սրտի. Ընդունելութիւնը՝ իր բնակարանում և լոյսի ու էլեկտրօբուժական կաբինետում։ Հետազօտութիւնը և բժշկութիւնը X ճառագայթներով։ Ամեն օր, 9—1 և 5—8 ժամը երեկ. Բեհբուտովսկայա փ., № 23։ Հեռ. 7—92։ 100—58

ՔՉԵՐԻՑ ՄԵԿԸ

Սրտի ուրախ բաւականութեամբ իմացանք, որ ինժեներ Միխայիլ Իւանովիչ Օգանեզովը յանձն է առել Հայաստանի Հանրապետութեան ճանապարհների հաղորդակցութեան գլխաւոր կառավարչի պաշտօնը և, ինքնամոռացութեան հասնող հրապոյրով, արդէն գործի անցնել, կարգի է բերում, կանոնաւորում է երթեւեկութեան դժուար գործը, որ հայրենի մանուկ պետութեան մէջ անմխիթար ու քաօսային վիճակում է գտնւում։

Ցարգելի Օգանեզովը կամովին այնպիսի ծանր, մայլ օրերում գնաց կարիքների ծով, ցաւերի բով Երեւան, որտեղից շատերը, օգտուելով յարմար առիթից, կամ պատեհ հանգամանքից, գլուխ առնում, առժամ հեռանում էին, ուստի նրա այդ քայլն ստանում է առանձին արժէք ու գնահատութիւն, մանաւանդ որ դրամը—նիւթականը ոչ մի դեր չեն խաղում այստեղ։

Հայ իրականութիւնից կտրուած ու հեռու, այդ պատճառով հայ կեանքին միայն հարեւանցի ծանօթ, փափուկ պաշտօնում ապրում էր նա հանգիստ և ապահով, չիմանալով ինչ է այրող կարիքը, որն է կենսական հացի սուրբ խնդիրը։ Ռուսական յեղափոխութիւնն ընդհանուր յեղաշրջումից դուրս յեղաշրջեց նաև բազմաթիւ մարդկանց աննշանական աշխարհը, բացելով նրանց առաջ մինչ այդ անյայտ, նոր հորիզոններ, հարստահարուած մանր ազգերի առանձնայատուկ նոր ապրումները, գոյութեան կռուից նրանց յաղթական ելնելու հերոսական ճիգերի մի բարդ հեռանկար, որ այնպէս ուժգին ձգում, քաշում էր այդ մարդկանց դէպի ինքը։ Եւ նա—ինժեներ Օգանեզովը, վեց տասնեակ տարիների ծանրութիւնն ուսերին, իր եռանդուն բացած, տարուեց իր հայրենիքի փոքրիկ սահմաններում տեղի ունեցող մեծ անց ու դարձով, իր գժբախտ հայրենակիցների մեծ ողբերգով, աչքերին անզօր սրտնեղութեան հուրը, սրտի մէջ իր չսպառուող ազգի անլուր տառապանքների մամուռը։

Պէտք էր տեսնել, թէ ինչպէս, մի զարմանալի հրաշքով վերածնուած, այս սրտացաւ իսկական հայը, բիրտ հոգիները յուզող մաքուր հայրենասիրութեամբ, մեր ազգային պատուհասի արնոտ օրերին, երբ յուսահատութիւնը տիրել էր ամենքին,—քաջալերում, յուսադրում էր մեզ, թէ վհատութիւնը փոքրոգութիւն է, թէ վատերի բաժինն է դա, թէ դեռ ամեն բան կորած չէ, թէ կանցնի հայութեան գլխին ժայթքած փոթորիկը, կը շողշողայ ազատութեան նրա կենսատու արևը,—ուստի, լաւ ապագայի պայծառ հաւատով, դէպի հայրենիք, դէպի գործ՝ «որովհետև հունձք առատ է, մշակները՝ սակաւ»։

Պէտք է տեսնել, թէ ինչպէս նա, իր շուրջը խմբած զանազան մասնագիտութիւնների տէր հայ մարդկանց, առաջ երիտասարդին յատուկ խանդավառութեամբ, կազմակերպում, պատրաստում էր նրանց՝ առաջին պատեհ դէպքում՝ գնալու ազատագրուած Հայաստան, իրենց գիտութեան պաշարն ու գործի հմտութիւնը, իրենց կեանքի փորձառութիւնն ու աշխատելու եռանդը նուէր բերելու յօշոտուած հայրենիքի վերածնութեան սրբազան գաղափարին, առանց վարանելու և յետ նայելու, առանց պահանջների ու ակնկալութիւնների։

Եւ գնաց նա, թողնելով սեպհական փարթամ օջախի զուարճալի յարմարութիւնը, ամեն վայելքի հասու, մաքուր թեթև հնարաւորութիւնը, իր կեանքի միայնորդն ամբողջապէս իր ազգի վերանորոգութեան սեղանի վրայ դնելու հաստատ որոշումով, անխախտ ուխտով։

Անկողնից նոր ելած հիւանդութիւնից դեռ լիովին չապաքինուած, նա մանկական զուարթութեամբ, ճանապարհի պատրաստութիւն էր տեսնում, բնաւ ուշք չդարձնելով բժիշկների յորդորին, թէ պէտք է մի առժամանակ սպասել, լիովին առողջանալ, կազդուրուել ու յետոյ գնալ։

— Կենդանի գործը, պարոններ, ամենալաւ բուժիչ միջոցն է թուլացած օրգանիզմի համար։ Դա իմ խորին համոզմունքն է, որը, ոչ միայն ուժ է տալիս, ինձ, այլ և երիտասարդական կորով,— ասում էր նա ու մեղմ ժպտում։

Այդ վառ հաւատը նրան չխաբեց. Հայաստան գալուց և իրեն առաջարկուած պաշտօնն ընդունելուց յետոյ, նա քաշուած, առանձնացած երկաթուղու վագոնի մի ճամբում կուչ եկած, ամբողջ էութեամբ այնպէս է [illegible] նուաճուած լինում սիրած գործին, որ իսպառ մոռանում է և հիւանդութիւն, և թուլութիւն, զարմանք ու հիացմունք պատճառելով բոլոր նրանց, ով տեսնում է նրա անսպառ եռանդը, ով կարող ու մասնակից է հանգիստ չունեցող նրա յարուած աշխատանքին։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԼՈՒՐԵՐ

Պօղոս Նուբար փաշան հաշտարար կոնֆերանսում։

Անգլիական խոշոր փոխառութիւն։

Բացուած դաւադրութիւն Վիլսոնի դէմ։

Դենիկինի բանակի դրութիւնը։

Հայկական դեսպանութիւնը Մոսկուայում։

Պարտադիր որոշումների վերացումը Թիֆլիսում։

Երանի, սակաւաթիւ քչերին պատկանող ինժեներ Օգանեզովի օրինակը վարակիչ լինէր բազմաթիւ շատերի համար, նրան հետեւելու, նրա թարմ հետքերով գնալու։ Այդ օրը կը լինէր մեր հայրենիքի ազգային մեծ տօնը, որովհետև, ի սփիւռս համայն աշխարհի [illegible] իր կրթուած, իր պատրաստ զաւակների համախմբումով Մայր Հայաստանը ոգի առած՝ առոյգ ու առողջ, իր հոյակապ հասակի ամբողջ գեղեցկութեամբ ոտքի կը կանգնէր, անկախ լուսաւոր գոյութեան, ծաղկուն քաղաքակրթութեան նոր դարագլուխը կը ժանէր։

Հայագն

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԲԱՑՈՒԱԾ ԴԱՒԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Վիլսոնի Բոստոն գալուց առաջ բացուած է նրա կեանքի դէմ եղած մի դաւադրութիւն։

ՌՈՒԲԼՈՒ ԳՆԻ ԲԱՐՁՐԱՆԱԼԸ

ՍՏՈԿՀՈԼՄ, 18 փետր.—Նիւ-Եօրկի բիրժայում ռուսական ռուբլու գինը սաստիկ բարձրացաւ։

ԴԵՆԻԿԻՆԻ ԲԱՆԱԿԻ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Թիֆլիսի անգլիական միսիան խնդրում է հրատարակել հետեւեալը.—Մենք տեղեկութիւն ստացանք, որ բոլշեւիկական մամուլի անթել հեռագրով հաղորդած այն տեղեկութիւնները, թէ Ռոստովում և Նովոչերկասկում պանիկա է տիրում, չէ համապատասխանում իրողութեանը։ Ըստ մեր տեղեկութիւնների՝ երկու քաղաքում էլ կեանքը սովորական է և հանգիստ և գեն. Դենիկինի Կամաւորական բանակի գիծը Ցարիցինից դէպի արեւմուտք, ամուր է։

Եկատերինոդարից՝ փետր. 20-ից ստացուած տեղեկութիւնների համաձայն, գեն. Դենիկինի զօրքերը յաջողութեամբ առաջ շարժուեցան Դոնի հիւսիսային ճակատի ուղղութեամբ 20 վերստ տարածութիւն։ Բռնուած են շատ գերիներ և ռազմամթերք։ Հիւսիսային Կովկասում այժմ բոլորովին հանգիստ է։

ԱԽԱԼՑԽԱՅԻ ԴԷՊՔԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

ԲԱԹՈՒՄ, 25 փետր.—Ախալցխայից եկողները միաձայն վկայում են, որ Փոցխովի ապստամբութիւնը նախապատրաստուած էր տաճկական գործակալների և տեղական բէկերի ձեռքով, թէև մի քանի բէկեր օգնում էին մեզ։ Այդ բէկերը տեղական շատ բնակիչներին փրկեցին տաճիկների վրիժառութիւնից։ Փրկուած Բիառնիշվիլին հաղորդում է, թէ իրեն հետ միասին տանում էին Աջարիայի միջով կապիտան Դ. Նիժարաձէին և պրապորշչիկ Ն. Կեկելիաձէին, որոնք մեռան ձեան բուքի մէջ։ Վերջերս նրանց դիակները գտնուեցան և թաղուեցին Դանխապերայի գիւղում։ Նրանց մօտ գտնուած դրամները յանձնուած են Խուլօ գիւղի կոմիսարին։

ԷՔՍ-ԿԱՅԶԵՐԻ ԸՆՏԱՆԻՔԸ

Էքս-կայզերի ընտանիքը գտնւում է Պոտսդամում։ Սահմանադիր Ժողովի ընտրութեան ժամանակ նրա բոլոր անդամները տուեցին իրենց ձայները։ Նրանք իրենց անուանում էին պրուսական իշխաններ՝ ֆոն Հոհենցոլեր։ Կայզերի չորրորդ որդին՝ Աւգուստ-Վիլհելմը իրեն անուանեց՝ էքս-իշխան Պրուսիայի—Աւգուստ Հոհենցոլեր։ Ձայն տուողների մէջ էր նաև նախկին կրոնպրինցեսան։

ԻՆԳՈՒՇՆԵՐԸ ԵՒ ԿԱԶԱԿՆԵՐԸ

Ինգուշները համաձայնուեցին նրանց առաջարկած բոլոր պայմաններին, այն է՝ կազակների քանդուած աւանների լիակատար նորոգութիւն, բոլոր յափշտակուածների վերադարձնելը. անմիջապէս դէպի Ռուսաստանի ճանապարհը ուղարկել տասն-

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ — Թիֆլիս, 1 մարտի

ԴԷՊԻ ՀԱՅՐԵՆԻՔ

Համաշխարհային սոսկալի պատերազմի վախճանից յետոյ բոլոր պետութիւնների, ազգերի և ժողովուրդների առաջ անյետաձգելիօրէն դրուած է մի կարևոր խնդիր միայն՝ ամեն ջանք գործ դնել աւերուած ու քայքայուած երկիրները կրկին վերակենդանացնելու, նրանց յոգնած մարմնի մէջ վերստին կենդանի հոգի ներշնչելու համար՝ քանդուածն ու կործանուածը վերաշինելու հաստատուն նպատակով։

Համաշխարհային պատերազմական դրութիւնը համաշխարհային խաղաղութեան և տնտեսական ու քաղաքական անդորր բարօրութեան վերածելու գործը յաջողութեամբ իրականացնելու և ի կատար ածելու համար կարևոր է, որ պատերազմին մասնակցող բոլոր կողմերն էլ լինեն այնպիսի դրութեան մէջ, որ զարկ տալով իրենց պետական և տնտեսական ներքին կեանքին, կարողանան ոչ միայն իրենց կորուստները լրացնել, այլ և որոշ չափով օգնութեան գալ միմեանց այս ծանր ու դժուարին ժամին, երբ նրանցից շատերի առաջ դրուած է նրանց լինել-չլինելու խնդիրը։

Եւ այս լուրջ ու պատասխանատու պահուն անհրաժեշտ է, որ բոլոր այդ պետութիւններն ու ժողովուրդները լարեն իրենց ներքին կարող ու պատրաստուած ույժերը, ուղարկելով նրանց այնտեղ, ուր սուր է կարիքը, գործադրելով նրանց այնպէս, ինչպէս թելադրում է րոպէի և հանգամանքների իսկական պահանջը։

Պատմութեան գիրկն անցած, այժմ արդէն իր հետևանքներով միայն մեր առաջ կանգնած պատերազմը գուցէ ամենասոսկալի և աննախանձելի դրութիւնը ստեղծեց հայ ժողովրդի, հայ ազգի համար, որին, կարծես, հենց նրա պատմական ճակատագրից վիճակուած է եղել իր ամբողջ ճանապարհն անցնել շրջապատ խաւարի և դաժանութիւնների միջով, միշտ վառ պահելով իր սրտի խորքում այն երազն ու ազատ կեանքի անմար կրակը, որի համար նա տուել է բազմաթիւ զոհեր, որի իրագործման համար նա այսօր ազգովին նահատակուել է ամբողջ աշխարհի առաջ։

Սովի ու տարափոխիկ հիւանդութիւնների ճիրաններում տառապող հայութիւնը այսօր գերմարդկային ճիգեր է թափում իր կեանքը կենդանի պահելու և մոխիրների տակից իր անմար կայծերը վառ կրակ դարձնելու համար։

Նրա առաջ այսօր էլ դեռ կանգնած է մահու դաժան ուրուականը, բայց նա իր հոգու բոլոր հզօրութիւնն է ժողովում աւ ուրուականների սարսափների միջից տեսնել ծագող արեգակի շողերը և հոգով ու սրտով և իր տկուն մտքի բոլոր կարողութեամբ փարում է դէպի նրա դեռ ևս անստանելի ճառագայթները, աշխարհի առաջ ցոյց տալու իր կենսունակութիւնը, իր անմահ հոգին և այսպիսով ապացուցելու, որ նա իրաւունք ունի ազատ ապրելու և պիտի ապրի և զարգանայ անկախ այն բոլոր արհաւիրքների և խոչընդոտների սոսկումներից, որ դնում է նրա առաջ ճակատագիրն ու դաժան իրականութիւնը։

Եւ ահա գալիս է օտարների, մեր հեռաւոր բարեկամների օգնութիւնը։ Մենք տեսնում ենք դէպի մեզ պարզած նրանց ձեռքը։ Մենք հաւատում ենք նրանց, որոնց հետ միասին առաջ ընթանալով, բայց թոյլ ու քայքայուած լինելով, մենք չըկարողացանք դիմանալ անհաւասար կռուի սարսափներին և ընկանք։ Ընկանք նորից ոտքի կանգնելու, նորից նոր ույժ ու հաւատ առնելու, որ մերն է յաղթանակը, մերն է ապագան, այն վառ ու սիրուն ապագան, որի համար այնքան զոհուել ու նահատակուել ենք մեր ամբողջ պատմութեան ընթացքում։

Բայց այդ բոլորը չէ։

Օտարների օգնութիւնը չէ, որ մեզ պիտի ույժ տայ և թևաւորի։ Նա չէ, որ մեզ պիտի ոտքի կանգնեցնի դէպի փրկութիւնը ճանապարհ ցոյց տալու համար։

Մեր հոգին պիտի զարթնի և փառքի անշէջ կրակի պէս։ Մենք պիտի մեր ույժերը լարենք դէպի հայրենիք գնալով, դէպի մեր մոխրակոյտներն ու աւերակները ուղղելով հրավառուած մեր հոգու բոլոր ձգտումներն ու երազները։

Մտքով պէտք է հասկանանք այս անհրաժեշտութիւնը, սրտով պէտք է զգանք այս պարտականութիւնը և հոգով պէտք է ցանկանանք այս նպատակի, այս սուրբ գործի իրագործումը։

Այլ ճանապարհ չկայ։

Դէպի հայրենիք։ Դէպի Հայաստան։

Թող գնան այնտեղ մեր բոլոր կարող ու պատրաստուած, գործով ու գիտութեամբ զինուած ույժերը. նրանք, որոնք զգում և գիտակցում են, որ մեզ համար հասել է յարութեան և փրկութեան ժամը. նրանք, որոնք հասկանում են, որ այդ կը լինի այսօր, կամ այլևս երբէք. և, վերջապէս նրանք, որոնց համար ծանր է այս օրերին գտնուել հեռու իրենց հայրենի հողից և գործակից չլինել այն մեծ և շինարար աշխատանքներին, որ կատարւում են և պիտի կատարուեն վերածնուող Հայաստանի հողի վրայ։

Եթէ մենք այսօր էլ ձեռնպահ մնանք, եթէ մենք այսօր էլ չմասնակցենք այդ սրբազան գործին՝ ով ինչով կարող է, եթէ վերջապէս, մենք այսօր էլ ցոյց չտանք մեր մէջ վառ մնացած երազների ու ձգտումների կենսունակութիւնը, այլևս երբէք չենք կարող հասնել մեր նպատակին, այլևս երբէք չենք կարող կատարել մեր ամենավեհ ու ամենաառաջին պարտականութիւնը ազգի և ժողովրդի առաջ։

Օ՜ն, ուրեմն, դէպի հայրենիք։

ձին ձիւոր բրիգադ՝ բաղկացած երկու գունդից, վեց. էսկադրոն կազմով և երկու բատարէայով. կազակների մնացնների հաստատումը, երաշխաւորութիւն, որ Վլադիկաւկազում այլևս տեղի չեն ունենայ կողոպուտներ, կարմիր բանակա-

ւորների զինաթափութիւն, բոլոր բոլշևիկ ագիտատորների յանձնումը և բոլոր թնդանօթների, գնդացիրների և պատրոնների յանձնումը։

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ՓՈԽԱՌՈՒԹԻՒՆ

Բրիտանիան մի չլսուած պատերազմական մեծ փոխառութիւն է կնքել։ Նրա չափը 1,600,000,000 ֆունտ ստերլինգի է հասնում։ Այդ փոխառութիւնը Միացեալ Նահանգների պատերազմի ժամանակ եղած ամենամեծ փոխառութիւնից 200 միլիոն ֆունտով մեծ է, որի «ազատութեան փոխառ.» չորրորդ փոխառութիւնը հասաւ 1400 միլ. ֆունտի։

Բայց բոլոր դրամատները խոր հաւատ ունեն, որ այդ փոխառութիւնը օգուտով կը ծածկուի։ Եւ յիրաւի, բոլոր քաղաքները մրցում են իրար և քաղաքացիները մեծ գումարներ ստորագրում։

ԿԱՅԶԵՐԸ ԱՆՀԱՆԳՍՏՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ Է

Ամստերդամից հաղորդում են, որ Ամերոնգում մեծ իրարանցում է տիրում այնտեղ եկող ամերիկական ժուռնալիստների և այլ պատճառների շնորհիւ։ Ի միջի այլոց, ամրոցի գլխին նորերս պտտում էր մի ինչ-որ անյայտ աէրոպլան։ Թէ էքսկայզերը և թէ նրա ամուսինը այդ պատճառով շատ անհանգստացան, որովհետև նրանք կարծում են, թէ իրենց պէտք է յափշտակեն։ Ինչպէս մենք հաղորդել էինք, Հոլլանդական իշխանութիւնը նշանաւոր կերպով ուժեղացրել է ամրոցի պաշտպանութիւնը։

ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՃԱՆԱՉՒՈՒՄ Է

Անգլիական նահանգապետը Բորչալուի գաւառում հրատարակել է հետևեալ պարտադիր որոշումը. «Սրանով յայտարարւում է ի գիտութիւն ընդհանուրի, որ Բորչալուի գաւառում մասնաւոր սեփականատիրութիւնը ճանաչւում է, ինչպէս եղել է մինչև յեղափոխութիւնը, և որ մասնաւոր սեփականութեան կանոնները խախտելը կը համարուի յանցագործութիւն և կը քննուի բրիտանական դատարանում, որ գտնւում է Ալլահվերդում։

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՆԳՐԵՍՈՒՄ

Չորեքշաբթի, ցերեկով, կոնֆերենցիայի պրեզիդիումը նիստ ունեցաւ։ Քննւում էին հետևեալ հարցերը.—բելգիական յանձնաժողովի անդամի խնդիրը կոնֆերենցիայի կողմից ճշտած է որոշելու իր իրաւունքները, զինուորական քննիչների հաղորդագրութիւնը Տրանսիլվանիայի ու ռումինացիների և ունգարացիների կոնֆլիկտը կասեցնելու համար, Պօղոս Նուբար փաշայի, հայոց կոմիտէի նախագահի և Կովկասի հայոց հանրապետութեան նախագահի Հայաստանի մասին ունեցած պահանջների մասին (եղծուած)։

ԱՐՇԱՒԱՆՔ ԴԷՊԻ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

Եթէ Իշխանաց կղզիների ռուս ներկայացուցիչների խորհրդածութիւնը կը վճռի, որ անհրաժեշտ է Ռուսաստանի գրաւումը, այդ դէպքում Դաշնակիցները իրենց զօրքերը առաջ կը քաշեն։

ԴԱՐԴԱՆԵԼԻ ԲԱՑՈՒՄԸ

Դարդանելը բացուած է առևտրական նաւերի համար։ Սկըսուեց Օդեսա Եաֆֆայի գիծը։

ԿԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԸ

Կամաւորական բանակը մեծ ույժեր է կենտրոնացնում Դոնի ուղղութեամբ։

ՓՈՍՏԱՅԻՆ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՌՈՍՏՈՎԻՑ ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՋՐԵՐԸ

Վերանորոգուեցին Ռոստովից մինչև Հանքային Ջրերը պոստային հաղորդակցութիւնը։

ԴՈՆԻ ՇՐՋԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԳԵՆ. ԴԵՆԻԿԻՆԻ ՄՕՏ

Դոնի շրջանի դրութեան մասին զեկուցանելու համար Եկատերինոդարից եկաւ գեներալ Դենիկինի մօտ զինուորական մեծ շրջանի նախագահ Վ. Ա. Խարլամովը։ Նա ընդունուեց գեն. Դենիկինից և նրանց զրուցատրութիւնից երևեցաւ, որ զինուորական ույժերի միացումը արդէն տուել է իր փայլուն հետևանքները։ Դոնին ամեն տեսակ օգնութիւն կը տրուի ոչ միայն տեխնիկական միջոցներով, այլև մարդկանցով։

ԼԵՌՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԳԺՏՈՒԹԻՒՆԸ ԿԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ ՀԵՏ

Համաձայն լուրերի, լեռնականների կառավարութեան և կամաւորների բանակի մէջ տեղի ունեցած կոնֆլիկտը այնքան սուր կերպարանք ստացաւ, որ նա հասաւ մինչև բաց գժտութեան։

Կամաւորների բանակի առաջնորդները առաջարկեցին լեռնային կառավարութեանը՝ թողնել իրենց իրաւունքները և Դաղստանի կողմից տալ զինուորական մասեր բոլշևիկների դէմ կռուելու և դէպի Ռուսաստան արշաւելու համար։ Լեռնականների կառավարութիւնը մերժեց թողնել իր իրաւունքները և կոչ արաւ ազգաբնակութեան՝ կռիւ մղել անկախութեան համար։

ԼԵՌՆԱԿԱՆՆԵՐԸ ԳԵՆ. ՏՈՄՍՕՆԻ ՄՕՏ

Փետր. 23-ին, ցերեկ. 12 և կէս ժամին, գեն. Տոմսոնը ընդունեց լեռնականների հանրապետութեան դելեգացիային պ. Կանտեմիրի գլխաւորութեամբ։ Դելեգացիան տեղեկագրեց գեներալին լեռնականների հանրապետութեան տերիտորիայի դրութեան մասին, որը կապ ունի Դենիկինի Ինգուշէտիայի վրայ յարձակուելու հետ։ Դելեգացիան ստացաւ հանգստացնող հաւաստիացումներ։

ԱՆԳԼ. ՄԱՅՈՐ ԳԻԲԲՈՆԸ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՇՏԱԲԻ ԿԱՌԱՎԱՐԻՉ

Հաւաստի աղբիւրներից երևում է, որ Շուշիի բրիտանական միսիայի գլուխ մայոր Գիբբոնը այլևս Շուշի չի վերադառնայ։

Ըստ լուրերի մայոր Գիբբոնը նշանակուած է Ղարաբաղի զըլխաւոր շտաբի բաժանման կառավարիչ։

ԱՆԳԼ. ԳԼԽԱՒՈՐ ՄԻՍԻԱՆ ՇՈՒՇԻՈՒՄ

Փետր. 10-ին Շուշի եկաւ անգլիական զինուորական միսիան։ Մի մասը 11 փետր. առաւօտեան գնաց դէպի Գորիս գեն. Անդրանիկի մօտ։

Շուշիի միսիայի պետ նշանակուած է մայոր [illegible]ենը։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԷՇԵԼՈՆԸ ՇՈՒՇԻՈՒՄ

Հաւաստի աղբիւրներից երևում է, որ 14—15 փետրուարի Շուշիում սպասւում էր բրիտանական զօրքերի մի էշելոն։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(ՎՐԱՑ ՀԵՌԱԳՐԱԿ. ԳՈՐԾ.)

Դիրեկտորիայի եւ կառավարութեան ներկայացուցիչները յետ կանչուած

ՄՈՍԿՈՒԱ, 27 փետր.—Ուկրայնայի սոցիալ-դեմոկր. կենտրոնական կոմիտէն որոշեց յետ կանչել դիրեկտորիայի և կառավարութեան կազմից իր ներկայացուցիչներին։ Այդ պատճառով դիրեկտորիայից դուրս եկաւ Ֆինիզենկոն։ Կեալիւը մնալով դիրեկտորիայի մէջ, յայտարարութիւն տուեց կուսակցութիւնից դուրս գալու համար։ Այսօր Վինիցա ուղարկուեց դիրեկտորիայի հետ բանակցելու համար Մոսկուայի Ուկրայնական դիւանագիտական միսիայի դիւանագիտական սուրհանդակը։

Հայոց դեսպանութիւնը Մոսկուայում

Մոսկուայում գործել սկսեց հայոց դեսպանութիւնը։

Դիրեկտորայի նոր կաբինետը

ՎԻՆՆԻՑԱ, 23 փետր.—Դիրեկտորայի նոր կաբինետի կազմի մէջ մտան.— Նախագահ առանց պորտֆելի Օստապենկոյ, ներքին գործերի նախարար՝ Չիժևսկի, զինուորական նախարար՝ Շիպիլոլով, երկրագործական նախարար՝ Արխիպէնկոյ Ասևուրի և արդիւնաբերութեան՝ Պիշչենկոյ, պետական վերահսկիչ՝ Սեմենով, պետական քարտուղար՝ Կորչինսկի։

Ձախ-էսէռների մամուլի փակումը

ԵԿԱՏԵՐԻՆՕՍԼԱՒ, 24 փետր.—Ձախ էս-էռների խորհրդային իշխանութեան դէմ ագիտացիա մղելու պատճառով, «Իսպոլկոմը» փակեց ձախ էս-էռների խմբերի տեղական օրգանը. նրանցից մի քանիսը ձերբակալուած են։ Փակուած է նմանապէս անարխիստների «Նաբատը»։

«Իսպոլկոմի» կենտր. կազմը Վիլնայում

ՎԻԼՆԱ, 25 փետր.— Մինսկից տեղս հասաւ Բելոռուսի «Իսպոլկոմի» կենտրոնական ամբողջ կազմը։

Ուկրայնայի խորհ. իշխ. նոտան

ԽԱՐԿՈՎ, 26 փետր.—Ռակովսկին հաղորդեց թէ Ուկրայնայի խորհրդային իշխանութիւնը նոտա ուղարկեց ֆրանսիական կառավարութեանը՝ նրա դիրեկտորիայի հետ համաձայնութեան գալու պատճառով։ Երկրորդ նոտան ուղարկւում է զինուորական հրամանատարութեան վարմունքի պատճառով։ Նըման նոտաներ են ուղարկւում Ռումինիայի և յոյների կառավարութիւններին։

Միացեալ Նահանգ. ծովային ույժերի զօրացրիւը

ՓԱՐԻԶ, 27 փետր.—Միացեալ Նահանգների Եւրոպայում գտնուած բոլոր ծովային ույժերը փութապէս ցրուած են։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

Գերմանիայի արեւտեան սահմանները

ՓԱՐԻԶԻՑ հաղորդում են, թէ Գերմանիայի արևմտեան սահմանների հարցը երեք կը քննուի այս շաբաթուայ ընթացքում։

Կլեմանսոյի առողջութիւնը

Յոյս կայ, որ Կլեմանսոն մի քանի օրից յետոյ հնարաւորութիւն ունենայ նորից զբաղուելու։

Առեւտրի արգելք

Անգլիական կառավարութիւնը արգելել է Գերմանիայի և Ֆինլանդիայի միջև առևտրական գործողութիւններ կատարել։

Վիկտոր-էմմանուէլը գնդակահարուած

Չեխո-սլովակեան «Պրեսս-Բիւրոն» յայտնում է, որ փետր. 25-ին Վիկտոր-էմմանուէլը գնդակահարուած է։ Սակայն այս լուրը առայժմ դեռ չի ճշտւում։

Իտալիայի եւ հարաւ սլաւոնների յարաբերութիւնները լարուած

Պարիզի հաղորդութիւնը խանգարւեց այն առթիւ թէ երկիւղ կար Իտալիայի և հարաւ սլաւոնների յարաբերութիւնները սրուել են։ Ընդհարման սպառնալիքը այնքան ակներև էր, որ խաղաղարար կոնֆերանսի ուշադրութիւնը գրաւեց, որը պատրաստ էր դիմելու տնտեսական միջոցների նրանց հանգստացնելու համար։ Հաստատւում է այն բանը, որ Իտալիան փակեց սահմանը Տերվիզից մինչև Ֆիում և բռնում էր այն մթերքները, որոնք բեռնուած են Աւստրիայի և Չեխո-սլովակների համար։ Այդ առիթ է տուել իտալական հաւատարմատարներին յայտնելու, թէ իրենց Լիւբլանի զինուորական միսիան հարաւ սլաւոնների զինուորների կողմից դուրս են քշուել և այդ պատճառով նա չէ կարողացել մթերքների բաշխումը պահել։ Ամբողջ գործը Ֆիումի և Ադրիատական ծովի առևելեան ափերի պատճառով, որի համար իտալացիները իրենց պահանջներն են ներկայացնում հակառակ սերբերի, կրօատների և սլաւոնների պահանջի։

Աջարացիների յուշագիրը

ԲԱԹՈՒՄ, 26 փետր.—Տեղական բնակիչների հետ վերադառնում են նաև բանուորները։ Նրանց մէջ կենդանութիւն է տիրում։ Գործում է նրանց պրոֆեսիոնալ ապարատը, պահանջւում են օրէնքով ընդունուած 8 ժամեայ աշխատանք։ Դեղատան ծառայողների գործադուլը վերջացաւ նրանց յաղթանակով։

Կոբուլեթում տեղական վարչութիւնը արգելեց Աջարիան ազատող կոմիտէի գործունէութիւնը այն ժամանակ, երբ հակառակորդները յայտնի կերպով ագիտացիա են մղում։ Նրանք ամեն միջոցի են դիմում այդ կոմիտէի վարկը ժողովրդի մէջ ձգելու։ Նրանք նոր են յուշագիր պատրաստել անգլիացիներին ներկայացնելու համար։ Այդ յուշագրով տեղական բնակչութիւնը պահանջում է միացում հարաւ-արևմտեան հանրապետութեան հետ։ Արդէն ստորագրել են տուել մի քանի գիւղերի։ Կասկած չկայ, որ ստորագրած յուշագիրը կուղարկեն խաղաղարար կոնֆերենցիային, ինչպէս մի դոկումենտ, որը արտայայտում է ժողովրդի ցանկութիւնը։

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԵՑԷՔ
„ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՁԱՅՆ"
ՕՐԱԹԵՐԹԻՆ

ՄԵՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

—oo—

ԲԵՆԻԿ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ԽՕՍՔԸ

(Արտասանուած Մ. Բերբերեանի սգահանդէսին)

Սիրելի երիտասարդներ, որ հրաւիրել էք ինձ իմ վիշտն էլ ձերին խառնելու, Մինասի յիշատակի շուրջը խօսք հիւսելու, նախ պէտք է ասեմ ձեզ թէ՝ հարուածներ կան, որոնք իջնում են յանկարծօրէն մարդու սրտին և նրանց ընդունելիս մարդ ձայն, աղաղակ չի հանում, կարկամում է լեզուն:

Երբ Բերբերեանի մահուան կոչնակի բօթն իմ ականջին ընկաւ, հարուածը սրտիս այնքան ուժգին էր և անակնկալ, որ կարկամեցայ անձայն արձանի նման, ու աչքերիս մէջ ցօղ չերևաց հանդուցեալի յիշատակը ցօղելու: Բայց զգացի մի սուր կսկիծ, հոգուս մէջ մի այրող հրդեհ, որ արցունքի անձրևով չի հանգչում:

Ֆրանսական մի մեծ փիլիսոփայ՝ Պասկալը իմաստութեամբ է դատում ասելով թէ՝ մարդիկ երեք դասի են բաժանւում, երեք աստիճանի վրայ են կանգնած. առաջնի կամ ստորին աստիճանի վրայ կանգնած է իր միամտութեամբ ու մանկական տգիտութեամբ, հաւատքով ու Աստուծոյ երկիւղով ապրող ժողովուրդը: Այս ստորին խաւից չարիք չի ծնում, յանցանք չի առաջանում, որովհետև նրա աւանդական դաստիարակութիւնը թէ՝ Աստուած չարը պատժում ու բարին է վարձատրում, չի թոյլ տալիս որ նա չարիք գործէ: Այս բաժնից անէծք չի կաթում կեանքի վրայ: Վերին՝ բարձր աստիճանի վրայ կանգնած է բարձր զարգացումով փայլուն, փիլիսոփայական մտքերով հարուստ դասը, որ կրթել է իր մէջ ինքնասիրութեան պատուի զօրեղ զգացմունք, հեզ է նա ու խոնարհ առանց հպարտութեան, մարդասէր՝ առանց եսականութեան, մեծահոգի առանց նախանձի: Նա ապրում է իդէալներով, նա երկրպագում է բարուն, գեղեցիկին, ճշմարտութեան, որ Աստուածային շողն է մարդու հոգու մէջ: Այս դասից տարածութեամբ հեռու է ընկած ստորին դասը՝ տգէտ ժողովուրդը, բայց այս երկուսի մէջ մեծ նմանութիւն կայ՝ երկուսն էլ չարիք չեն գործում, հեզ են ու խոնարհ, բարի և առաքինի, մէկը իր հաւատքի ույժով, միւսն՝ իր բարձր գաղափարներով: Մի զանազանութիւն կայ միայն երկուսի մէջ՝ տգէտը չի գիտակցում որ տգէտ է, իսկ փիլիսոփան գիտակցում է որ դեռ տգէտ է:

Այս երկու դասի մէջ, միջին աստիճանի վրայ կանգնած են թերուսները, կիսակիրթների բանակը, որ հեռացել է տգէտ ժողովրդի առաքինութիւններից, ոտքը կտրել հաւատքի հողից և փիլիսոփայի բարձրութեանն էլ չի հասել. սա ոչ հաւատ ունի և ոչ իդէալ, ոչ աստուածային շող և ոչ գիտութեան ճրագ: Իսկ ուր խորտակուած է մարդու հաւատքը սրտի մէջ և չկան բարձր իդէալներ՝ մտքի մէջ, այնտեղ բարձրանում է եսականի գիշաղէմ, գազանակերպ արձանը թոյնը շրթունքում, նախանձը հոգու մէջ, սուրը ձեռքին: Եւ այս ամպոտ թերուսներից անէծք, չարիք, նզովք է՝ որ անձրևում է կեանքի վրայ, սողոսկում նրա երակներն ու հիւանդացնում նրան:

Նա՝ որի յիշատակի շուրջն էք խմբուել դուք լոյսերի շուրջը թըրթռացող սիրուն թիթեռնիկի նման, փիլիսոփայական մտքերով վառուող լուսարձակ լապտեր էր մեր կեանքի մէջ, մարդասէր զգացմունքներով գեղուն մի ազնիւ իդէալիստ:

Նա ծնուած էր մի այնպիսի ընտանիքի մէջ, ուր և՛ հաւատի բուրվառն էր վառ և գիտութեան ճրագը վառ: Իր հայրն ու եղբայրները ու քոյրերը բոլորն էլ բարձրագոյն կրթութեան տէր անձեր, իր քաղաքը քրիստոնեայ հաւատաւորների քաղաք:

Բայց իր հոգու մէջ մի շեշտ կար, ներքին արժանիքների փունջի մէջ մի ալ վարդ, որով նա բարձր եղաւ քան իր շրջապատը. այդ նրա սէրն էր դէպի տառապեալ հայութիւնը: Դեռ ուսանողական տարիներում զգաց թէ հայութեան համար բարեկամներ պէտք է շահել, իսկ այդպիսի բարեկամ շահելու համար հարկ էր ծանօթացնել օտարներին թէ հայը հոգեկան ու գրական արժանիքներ ունի: Եւ նա անձնատուր եղաւ հայ բանաստեղծների ուսումնասիրութեան, քննադատութեան ու թարգմանութեան, որպէսզի օտար տիրող մըտաւորականների աշխարհում հայութեան մտքերի և ձգտումների, շնորհքի և տաղանդի փայլը երևայ:

Իր ծննդավայրը հեռու էր բուն հայրենիքից, որ իր սրտումն էր կրում և կամեցաւ մօտենալ նրան. եկաւ հայի բնօրրանը՝ Արարատ իբրև ճեմ. ուսուցիչ, ապա տեսուչ, ուր իր համբաւն ու շնորհքը փայլեցուց, ուր նոյն հայրենիքի տաք շնչով ջերմացուց ճեմ. սաների հոգին:

Դրանից յետոյ նա նախադուռն և խոհական հրապարակախօսն էր հայ մամուլի, որի էջերում քարոզում էր գիտութիւն, լոյս, հայրենիք:

Երբ դժբաղդ հայ ազգի մէջ եղած միութիւնն էլ պառակտուեցաւ պէս-պէս օտարաշունչ կուսակցութիւններով, նա՝ լոյսի և գիտութեան բարեկամը իր համայն փայլով կանգնեց այն կուսակցութեան առաջին շարքում, որին պատկանելու պատիւն ունիք դուք. Նա ձեր ճարտար դասախօսն էր, գիտութեան և իդէալների առաջնորդը:

Հայ ժողովրդի անպարտ արիւնից ծիլ առաւ մի փոքրիկ հայկական իշխանութիւն և այդ իշխանութիւնը կարիք զգաց Մինասին, տարաւ նրան նորից Արարատ իր տաղանդն ու գիտութիւնը շահագործելու յօգուտ տառապեալ ժողովրդի և ահա այդ ժողովրդի սիրու և վերակենդանութեան զոհն եղաւ նա, կամաւոր զոհը հայրենիքի նուիրական սեղանի վրայ:

Հայ անմահութիւն. նրա ձայնը մեր ներսից է գալիս. գերեզմանը անմահութեան դուռն է ազնիւներին և Մինասի նման իդէալիստների համար:

Մեռաւ նա աչքերը միշտ սևեռած գիտութեան և հայրենիքի վրայ, ուր իր յոյսերի ցօղըն էր եղած: Եւ այն վիշտը, որի բեռան տակ ձեր ճակատն է խոնարհուած, տղերք, սուրբ է մեզ համար:

Մինասի նշխարները չեն բուն Մինասը, որ հողն իջաւ, այլ նրա հոգին, իդէալները, վսեմ գաղափարները, որ գերեզմանից դուրս թռցին:

Ուխտեցէք, տղերք, որ նրա ճամբովը կը քայլէք դէպի լոյս, դէպի գիտութիւն, դէպի հայրենիք: Այդ ճանապարհի վրայ ձեզ առաջնորդող լուսեղէն սիւնը կը լինի Մինասը անմահ տանելիս դէպի մեր «աւետեաց աշխարհը»:

Խաւարի մէջ շարժուող զէնքը միշտ թշնամուն չի հարուածում, այլ շատ անգամ իրեն զինուորին, ընկերին. Նա լոյս պէտք է, որ ճամբէն տեսնես և ապա հարուածդ ուղղութիւնը կշռես: Զէնքը չէ, որ հայրենիք է փրկում, այլ նախ և առաջ լոյս. և Մինասը լոյսի բարեկամն էր: Ձեր կուսակցութիւնը լոյսի և գիտութեան լապտեր է կըրում:

Իր սիրած Արարատում, Հայաստանի ծոցումն է Մինասի գերեզմանը, բայց իր անունը բովանդակ հայութիւնն է, իր յիշատակը հայութեան, որ պիտի փայփայէ և պահէ նա:

Ո՛հ, մի մոռանաք մի օր Հայաստանի ս. հողից ծաղիկ բերել ու զարդարել իր շիրիմ: Շաւարշանից մի ծաղիկ՝ որ Վարդանանց արիւնից ծլած լինի, Երասխի ափերից մի ալ վարդ՝ որ սուրբ ջրերով ցօղուած լինի, Արմաւրի սօսիներից մի սաղարթ, որի վրայ հայրենասէրների շունչը թառած լինի, Արագածից անթառամ ծաղիկներ, որոնց վրայ Լուսաւորչի լոյս կանթեղի շողն ընկած լինի, բերէք, բերէք զարդարելու Մինասի գերեզմանը, որ նա հանգիստ առնի:

Օ՜, ձեր այդ երախտագէտ հոգիների մէջ անմահ կը մնայ միշտ անմահութեան արժանի Մինասը, և ես՝ կենդանի թէ մեռած, պիտի հիանամ ու կանչեմ. սիրելի Մինաս, լուսաւոր երիտասարդներն են քո գերեզմանի ուխտաւորները ու ես սրտի բերկրանքով հարցնում եմ քեզ՝ կեանքդ էր աւելի նախանձելի թէ մահդ:

[illegible]

ՔՐՈՆԻԿՈՆ

Հայկական միսիան.— Վրաստանի հայկական միսիան իր գործունէութիւնը վերսկսելու է երկուշաբթի, մարտի 3-ից՝ Գոլովինեան փող. № 8, Զուբալովի տանը: Ընդունելութեան ժամերն են՝ ցերեկուայ ժամը 11—1-ը:

◆ **Հայ-վրացական միջադէպի շուրջը.**— Անգլիական զօրքերի գըլխաւոր հրամանատար գեն. Ֆ. Ուօկերը վրաց կառավարութեանն առաջարկել է կազմել մի յանձնաժողով՝ հայ-վրացական միջադէպի մեղաւորները պարզելու համար: Վրաց կառավարութիւնն իր վերջին նիստում ընդունել է գեն. Ուօկերի առաջարկը:

◆ **Ժողովներ.**— Կիրակի, մարտի 2-ին, առաւօտեան ժամը 9-ին, Յովնանեան օր. դպրոցի դահլիճում կըկայանայ Մանկավարժական Խմբակի հերթական դասախօսութիւնը: Կը խօսէ պ. Ց. Տէր-Միրաքեանը «Դպրոցը և իրական կեանքը» նիւթի մասին:

—Կիրակի, մարտի 2-ին, նշանակուած է Կ. Հ. Բ. Ընկերութեան տարեկան ընդհանուր ժողովը: Առանձին ուշադրաւ խնդիր օրակարգի մէջ Հայաստանի վերաշինութեան ընկերութիւն ստեղծելու առաջարկն է, որ անշուշտ հանդիպելու է բոլորի կողմից ջերմ վերաբերմունքի: Շատ ցանկալի է, որ Ընկերութեան բոլոր անդամները ներկայ գտնուեն ընդհանուր ժողովին:

◆ **Տրամւայը.**— Թիֆլիսի քաղաքային տրամւայը անցեալ 1918 թ. եկամուտ ունեցել է 11,155,000 ռ., ծախս՝ 10,600,000 ռ., որ կը նշանակի արդիւնք տուել է 555,000 ռ.:

— Քաղաքային դումայի որոշումով այսօրուանից տրամւայով երթևեկելու վճարն աւելացուած է հետևեալ չափով՝ 30 կ. արժեցող տոմսակը՝ 50 կ., 45 կոպ.—1 ռ., 75 կոպ.—1 ռ. 50 կ.:

◆ **Դրամական շուկայում.**— Ներկայումս Թիֆլիսի շուկայում ֆունտ ստերլինգը գնահատւում է 86 ռ., թաճկական լիրան՝ 136 ռ., մեծ պահանջ կայ ռուսական (Նիկոլայեան) դրամի, որի հետևանքով նրանց արժէքը օր-օրի բարձրանում է: Այսպէս՝ 500 ռ. և 100 ռ. գնահատւում են 70 տոկոս աւել, իսկ մնացածները՝ 30 տոկոս: Թանգացել է նաև կերենկաների գինը, որոնք գնահատւում են 15 տոկոս աւել: Ռուսական դրամի արժէքի բարձրանալը բացատրւում է նրանով, որ Ռուսաստանից եկող ապրանքների համար վճարւում են բացառապէս ռուսական դրամով:

◆ **Քարածուխի արտահանութիւնը թոյլատրուած.**— Վրաց կառավարութիւնը թոյլ է տուել Տղւիբուլի հանքերից Ադրբէջան արտահանել քարածուխ:

◆ **Փոստ-հեռագրական կոնվենցիա.** Վրաց կառավարութիւնը հաստատել է Հայաստանի, Վրաստանի և Ադրբէջանի միջև կնքուած փոստ-հեռագրական հաղորդակցութեան վերականգման պայմանագիրը:

◆ **Կողոպուտի փորձ.**— Երէկ, առաւօտեան ժամը 8-ին, «Ինտերնացիոնալ» հիւրանոցում ապրող Բագուի վաճառական Հուսէյն Թաղիևին կողոպտելու նպատակով նրա սենեակը մտան 5 զինուած չարագործներ, որոնք հետապնդուեցին մինչև Սոլդատսկի բազարը: Միլիցիային յաջողուեց ձերբակալել նըրանցից երկուսին, սպանել մէկին, մէկը փախել է, իսկ հինգերորդը ինքնասպանութիւն գործել:

◆ **Նախահաշիւ.**— Արդարադատութեան մինիստրութեան և ենթակայ վարչութիւնների 1919 թ. ծախսի նախահաշիւը ներկայացրած է կառավարութեան ի հաստատութիւն: Ըստ նախահաշուի պետութիւնից ծախս է պահանջւում 14,206,000 ռ.:

◆ **Յոբելեան.**— Այս տարի լրանում է դերասան Ց. Աբէլեանի 35-ամեայ բեմական գործունէութեան յոբելեանը: Արտիստական թատրոնում այդ առթիւ լինելու է յոբելեանական ներկայացում:

◆ **Դադարեցուած գործ.**— Թիֆլիսի շրջանային դատարանը լսելով կառավարական ապրանքներ գնելու մէջ մեղադրուող Գ. Գ. Ադիլխանեանի, Գ. Ի. Սերեբրեակեանի, Ա. Ն. Միլովի, Օ. Մճեդլիձէի և Բ. Օհանեանի գործը, որոշեց դադարեցնել նրանց մեղադրանքի գործը և վերադարձնել յիշեալ անձանց մուծած գրաւականները:

Վ Ր Ա Ս Տ Ա Ն

ԿԱՐԳԱԴԻՐ ՈՐՈՇՈՒՄ

1) Ի փոփոխումն փետրուարի 12-ին հրատարակած իմ պարտադիր որոշման, թոյլատրւում է գիշերային երթևեկութիւնը քաղաքի փողոցներում, առանց որևէ սահմանափակումների:

2) Բոլոր զուարճատեղերը, առևտրական հիմնարկութիւնները պէտք է փակուեն գիշերուայ ժամը 12-ին:

3) Ներկայ պարտադիր որոշումը գործադրութեան մէջ է մտնում հրատարակութեան օրից:

Ներկայ պարտագիր որոշման 2-րդ կէտը խախտելու դէպքում, յանցաւորները վարչական կարգով կենթարկուեն մինչև 1 և կէս տարի ժամանակով բանտարկութեան կամ մինչև 10,000 ռ. տուգանքի:

Թիֆլիսի ընդհանուր-նահանգապետ Շ. Մաղլակելիձէ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

—oo—

ԳԵՆ. ԴԵՆԻԿԻՆԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

Կամաւորական բանակի կողմից մի քանի ամիս առաջ Հայաստանի Կառավարութեան կից ներկայացուցիչ էր նշանակուած մի ոմն գնդապետ Լեսլի, որի հետ եկել էր մի ուրիշ գնդապետ: Շուտով սկսեց աչքի խփել այն հանգամանքը, որ Լեսլին ամենևին չի պահում իրան այնպէս, ինչպէս պարտաւոր է վարուել մի դիպլոմատիկան ներկայացուցիչ: Երևակայելով իրեն նախկին Երևանեան նահանգում, նա իրեն միանգամայն ազատ էր զգում և առանց հայկական կառավարութեան գիտութեան, անցնում էր Հայաստանի զանազան մասերը, աշխատելով պաշտպանել համաձայն իր ստացած հրահանգի «Ռուսաստանի շահերը»:

Երբ անգլիական ներկայացուցիչներից մէկը ներկայացաւ Կաթողիկոսին, յայտնի չէ թէ ինչու, գնդապետ Լեսլին ևս պարտք համարեց նրան ուղեկցել: Այս տեսակցութեան ժամանակ Լեսլին ամեն կերպով աշխատում էր վարկաբեկել հայերին: Երբ անգլիացին իր հիացմունքն է յայտնել մի ձեռագրի առթիւ, որ միակն է ամբողջ աշխարհում, Լեսլին նկատել է, որ դա մի առանձին բան չի, նոյնպիսի մի ձեռագիր կայ Տրոիցկի-Սերգիևսկայա վանքում: Երբ անգլիական ներկայացուցիչը յայտնել է, որ ինքը համոզուեց, թէ թուրքերը ինչքան գազանութիւններ են գործել հայերի վերաբերմամբ, Լեսլին վրայ բերեց՝ «իսկ դուք գիտէք, գնդապետ, թէ հայերը ինչքան թուրքեր են կոտորել»:

Անդրկովկասեան մահմեդականների նորաթուխ պաշտպանը առանց Հայաստանի Կառավարութեան թոյլտուութեան անցնում է Կարս այն ժամանակ, երբ այնտեղ մեկնեցին անգլիական և հայկական ներկայացուցիչները՝ Կարսի շրջանը հայկական կառավարութեան յանձնելու համար: Գնդապետ Լեսլին այնտեղ ապացուցանում էր, որ անհրաժեշտ է, ի նկատի ունենալով Կարսի շրջանի մահմեդականութեան և մոլոկանների տրամադրութիւնը, այնտեղ նշանակել ռուսական նահանգապետ: Վերադառնալով Երևան, դիպլոմատիկական ներկայացուցիչը իր հետ բերել էր 15 տալրակ ալիւր, որը, պարզ է, թէ ումից էր ստացել:

Մի ուրիշ անգամ հաւաքելով Ալեքսանդրապոլի կայարանում երկաթուղու ռուս ծառայողներին, Լեսլին մի շարք ցուցմունքներ է արել նրանց հակառակ Հայաստանի Հանրապետութեան շահերին: Լեսլիի ընկերը դիմելով Շարուրի շրջանի թուրքերին հարցրել է, թէ ինչու թուրքերը չեն գանգատւում Կամաւորական բանակին, որ հայերը նրանց նեղութիւն են տալիս:

Գնդ. Լեսլիի «գործունէութեան» մասին Հայ Ժողովրդական Կուսակցութեան ֆրակցիան հարցում էր մտցրել հայկական պարլամենտում արտաքին գործերի և զինուորական մինիստրներին:

Հայկական Կառավարութիւնը ուշադրութիւն է դարձրել վերոյիշեալ հանգամանքների վրայ և հաւանական է, որ միջոցներ ձեռք կառնուեն, որ գնդապետ Լեսլին յետ կանչուի Երևանից:

«ԲԵՐԲԵՐԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑ»

Վերջապէս բացուեց որբանոցը, որի կազմակերպիչն է Հայ Ժողովրդական Կուսակցութեան Երևանի Կոմիտէն: Որբանոցը պէտք է շատ վաղ բացուած լինէր, սակայն բացումը յետաձգուած էր բնակարանի պատճառով, որովհետև Թեմականի շէնքը, որը յատկացուած է որբանոցի համար, բռնուած էր գաղթականութեամբ:

Որպէս յարգանքի նշան հանգուցեալ Մինաս Բերբերեանի յիշատակին, Երևանի Կոմիտէն անուանեց որբանոցը «Բերբերեան»:

Որբանոցի շէնքը ենթարկուել է արմատական ախտահանութեան. բոլոր սենեակները, կորիդորը սպիտակեցրուած են կրով, լուսամուտները, դռները կարգի բերուած, մտցրուած է էլեկտրական լուսաւորութիւն: Արդէն ընդունուած են 85 որբ, որոնք վաղօրօք ախտահանութեան են ենթարկուել, տարուել են բաղնիք, որից յետոյ որբերին տրուել է մաքուր սպիտակեղէն և վրայի հագուստ: Ոչինչ չի խնայուել որբանոցի վրայ:

Մենք հրաւիրում ենք հայ ունևորներին շարունակել նիւթական աջակցութիւնը որբանոցին, որպէսզի հնարաւոր լինի որբերի թիւը շատացնել որբանոցում, հաւաքելով նրանց փողոցներից և ապա լաւացնել նրանց սնունդը:

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

ՍԱՆԱՀԻՆԻ ՇՐՋԱՆԻ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐԻ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ինձ յաջողուեց անցեալ 14-ին անգլիական գնացքով Երևանից մեկնել դէպի Ղարաքիլիսա. կայարանները լցուած էին գաղթականներով առանց մի որևէ օգնութեան: Հազարաւոր ժողովուրդ ձիւնի վրայ նստած սովամահ է լինում: Նոյն դրութեան մէջ էր գտնւում և Ղարաքիլիսայի ժողովուրդը: Այստեղ կայ մի սննդատու կայան, որի առաջ վաղ առաւօտից մինչև երեկոյ սպասելուց յետոյ, շատերը առանց կերակուրի դառնում են տուն: Դիլիջանից 270 փութ ցորեն էր եկել, որից 69 փ. ճանապարհին հալել էր, իսկ մնացածը բաժանեցին գաղթականներին: Ղարաքիլիսայից մեկնեցի Ջալալ-Օղլի. ճանապարհին հանդիպած գիւղերը մեծ նեղութեան մէջ են, թուրքերը թալանել են ամեն ինչ: Ջալալ-Օղլիի բնակիչները, որ գաղթել էին, վերադարձել են գիւղ: Այստեղ տիֆը մեծ զոհեր է տանում շնորհիւ նրան, որ ոչ դեղօրայք է գտնւում և ոչ բժիշկներ: Լեջան, Աղարակ և Կարամէմէդ գիւղերը համեմատաբար աւելի լաւ են ապրում. այս գիւղերում ապաստան է գտել Դաղեթից, Խաչլուից և Շուլաւերից փախած երիտասարդութիւնը:

Վրացիները վերոյիշեալ երեք գիւղերը բոլորովին քարուքանդ են արել, բոլոր հարստութիւնը թալանել են, ժողովուրդը անտէր-անտիրական թափառում է ու ոչնչանում սովից և հիւանդութիւններից:

Մ. Գասիկեան

—

ՄԵՐ ՏԱԳՆԱՊԻ ԱՌՋԵՒ

Անցեալ տարի, երբ դեռ ցորենը ծախւում էր փութը 40—50 ռ., մեր լրագրութեան էջերը հեղեղւում էին գաւառական թղթակցութիւններով և ամեն կողմից կողքի ձայներ էին լսւում՝ թէ սովը սպառնում է [illegible] հայրենիքը կերակրել և այլն: Իսկ այժմ, երբ Ռուսաստանից միանգամայն կտրուել է հացի ներմուծումը և երբ մի տափ ցորենը ծախւում է 1 ռ. 20 կոպ., կարծէք ոչ ոք չի ցանկանում իր ձայնը բարձրացնել այս թանգութեան դէմ, որը իր գագաթնակէտին է հասել և սպառնում է քայքայել ամբողջ ժողովրդի տնտեսութիւնը: Այժմ այնպիսի թանկութիւն է առաջացել, որ գրիչս անկարող է նկարագրել նրա անհեթեթութիւնը: Մարդ շշմում է, երբ տեսնում է, որ կարտոֆիլի փութը հասել է 3 ռ.:

Ինչի՞ց առաջ եկաւ այս ծայրայեղ թանգութիւնը: Շատերը բացատրում են, որ բոլշևիզմը առաջացրեց այդ բանը, քանի որ ժողովուրդը չի վստահում շուկայ հանել իր ունեցածը, վախենալով նա լիազօրներից և զինուորներից, որոնք իրենց ախորժակն են արել ժողովրդի ունեցածի դէմ խլում են գիւղացիների ձեռքից նրա բոլոր մթերքները և չարչարում նրան...

Սակայն ինչո՞վ կամ ո՞վ պիտի դէմ առնի այս ծայրայեղութեան, այս սոսկալի թանգութեան. դա մի մեծ խնդիր է, որի առաջ քարանում է ամենքի միտքն ու հոգին: Թող հայկական հանրապ. կառավարութիւնը շտապի այդ թանգութեան առաջն առնել, որը հալումաշ է արել ժողովրդին և որը եթէ շարունակուի, Աստուած գիտէ ինչ դժբախտութիւններ առաջ կը բերէ ժողովրդի համար...

Նոր-Բայազէտ

—

Գ Ա Ւ Ա Ռ Ո Ւ Մ

Յունուարի 5-ին երեք չարագործներ մտնելով Աշտարակում ապրող վանեցի Գէորգ Նազարեանի տունը, սպառնալիքով խլում են նրանից 215 ռուբլի կանխիկ դրամ և 2500 ռուբլու ցորեն և զանազան մթերքներ: Չարագործներից երկուսը աշտարակցիներ՝ Արամ Արիստակէսեանը և Արմենակ Անտոնեանը ճանաչուած են, սակայն նրանց տները խուզարկելու ժամանակ ոչինչ չի գտնուել: Երրորդ անձնաւորութիւնը մնում է անյայտ:

—

Յունուարի 7-ին անյայտ մարդիկ՝ Էջմիածնի «Եղբայրական Օգնութեան» բաղնիքից գողանում են I և II որբանոցներին պատկանելիք սպիտակեղէնները և հագուստները, որ գնահատւում է 23,738 ռուբլի: Գողերը դեռ ևս բռնուած չեն:

Յունուարի 8-ին հինգ անյայտ հայեր մտնելով Երկով (Բիւրականի շրջ.) նոյն գիւղացի Ղարիբան Ալուտունը, սպանում են իրեն—Ղարիբան Ալուն, իր կնոջը և մի ուրիշ կնոջ, ապա յափշտակում են նրանց մօտ եղած 1000 ռուբլին և 1400 ռ. իրեր և մթերքներ և անյայտանում: Սպանուածների մօտ է լինում և մի 10 տարեկան աղջիկ, որին խնայում են:

Յուն. 12-ին ձիաւոր միլիցիոներները իրենց պետի հետ գնալիս՝ Ուլուխանլուի մօտերքը, երկաթուղու գծից 200—300 քայլ հեռու, նըկատում են երեք մութ ստուերներ, որոնք գալիս են դէպի իրենց: Միլիցիոներներին տեսնելուն պէս նրանք սկսում են փախչել և աշխատում են ծածկուել: Միլիցիոներները տեսնելով, որ իրենց ձայնին չեն կանգնում, կրակում են, որի հետևանքով ընկնում է անյայտ մարդկանցից մէկը: Մօտենալով սպանուածին, նրանք առուի մէջ գտնում են 7 հատ Մաուզեր, 2 հատ Լէբէլ, 2 բերդան և 1030 փամփուշտ: Սպանուողն է Երևանի բնակիչ Ախպէր Մաշադի Ալլահվերդին: Միջոցներ են ձեռք առնուած բռնելու միւս չարագործներին:

—

ՍՈՎԸ ԴԱՒԱԼՈՒԻ ԵՒ ՂԱՄԱՐԼՈՒԻ ՇՐՋԱՆՈՒՄ

Պարէնաւորման մինիստրութեան գործակալ Շահվերեանը Դաւալուից հեռագրում է հետևեալը.

«Վեդիբասարի շրջանի թուրքերը կտրուկ կերպով հրաժարւում են յօժար կամքով ծախել հայերին ցորեն, զարի. ոմանք նրանցից համաձայնւում են տալ հաց, այն էլ ոչ թէ փողով, այլ փոխարէնը պահանջում են փամփուշտ և հրացան: Սովը հայերի մէջ սոսկալի չափեր է ստացել: Այս քանի օրերս մեռաւ քաղցածութիւնից տեղացի հարուստ Սեդրակ Սաաքեանը, որի դրպանում կար 10,000 ռ., բայց հաց չէր

կարողացել գտնել, թէև դիմել և աղերսել էր հայ փողով իր ծանօթներին չորս թուրք գիւղերում՝ Բէյխւկ-Վերի, Զիմակ, Դաղնի և Հերովան։ Այս գիւղերում կարելի է գտնել 10—15 հազար փութ ցորեն, միայն զէնքի ոյժով։ Հազարաւոր հայ ազգաբնակչութիւնը Դաւալուի և Ղամարլուի կոտորւում է սովից, շաբաթը մի քառորդ փունտ հաց չի գտնւում մի հայ շնչի համար. միակ միջոցն է ոյժով գնել քիչհալ գիւղերի հացը»։

Պարենաւորման մինիստրութիւնը, ինչպէս տեղեկացանք, միջոցներ է ձեռք առել գնելու հաց վերոյիշեալ թուրք գիւղերում։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

(Յունուարի 25-ի նիստը)

Նախագահում է Բ. Տէր-Խաչատրեանը։

Օրակարգի հարցերն են.

1. Հարցումներ և հարցապնդումներ։
2. Օրինագիծ հաշմանդամ զինուորների ապահովութեան մասին։
3. Դաշնակցութեան ֆրակցիայի առաջարկը Խնամատարութեան մինիստրութիւնը վերածելու խնամատարութեան և աշխատանքի մինիստրութեան։
4. Բանտարկեալ Իսմաիլ Նամազ Օղլուի ներման խնդիրը։
5. Ընթացիկ գործեր։

Մին.-նախագահը կարդում է կառավարութեան ուղղուած հարցապնդումները։

I. Սոց.-դեմոկրատական ֆրակցիայի հարցապնդումները. ա) Ալէքսանդրապոլի պայթիւնի մասին, բ) Վրաստանի և Ադրբէջանի հետ դիւանագիտական յարաբերութիւնների մասին. գ) Ներք. գործոց մինիստրութեան—ճիշտ է որ գենդարմ-նահանգապետութիւն է հաստատւում։

II. Դաշնակցութեան ֆրակցիայի հարցապնդումները. ա) Պարզ ուղղուած պատուիրակութիւնը մեկնել է թէ ոչ. բ) Ճիշտ է, որ վրաց զօրքերը ճնշումներ են գործ գնում հայ ազգաբնակութեան վրայ։

Մինիստր-նախագահ.—Ալէքսանդրապոլի պայթիւնի մասին կը զեկուցի Արդարադատութեան մինիստրի ներկայացուցիչը։

Երկրորդ հարցին կը պատասխանի Արտ. գործոց մինիստրը։ Գալով երրորդ հարցին՝ ճիշտ է, ծրագրւում է գեն. նահանգապետութիւն հաստատել և մի քանի շրջաններում զինուորական դրութիւն յայտարարել. այդ մասին շուտով օրինագիծ կը ներկայացուի Խորհրդարանին ի հաստատութիւն։ Դառնալով Դաշնակցութեան ֆրակցիայի հարցերին՝ առաջինին արդէն ուշ է պատասխանելը. ինչ վերաբերում է երկրորդին, ճիշտ է, որ վրաց զօրքը բռնութիւններ ու ճնշումներ է գործ դրել հայ ազգաբնակութեան վրայ, որի համար կառավարութիւնը դիմել է Դաշնակից պետութիւնների ներկայացուցիչներին և դրական հետևանքներ ստացել. կարդում է այդ ապացուցանող հեռագիրներ։

Ար. գործ. մինիստր.—Զեկուցում է Ալէքսանդրապոլի պայթիւնի մասին.—Կառավարութիւնը հենց որ իմացել է այդ մասին, ուղարկել է մի քննիչ յանձնաժողով, որի նախագահ Յ. Մալխասեանը ներկայացրել է մի զեկուցում, որի ընթերցումը ձեզ պարզ կը կացուցանի պատճառները։ Կարդում է զեկուցումը, որով բաւարարւում են։ Գալով Վրաստանի և Ադրբէջանի հետ դիւանագիտական յարաբերութիւններ սկսելուն, պիտի ասեմ, որ ինչպէս անցեալ անգամ զեկուցեցի, Վրաստանի հետ դիւանագիտական յարաբերութիւնները կը վերսկսին մեր հաշտարար պատուիրակութեան վերադարձից յետոյ, որին շուտով սպասում ենք։ Իսկ Ադրբէջանի հետ դիւ. յարաբերութիւններ սկսել մի շարք պատճառներով մինչև այժմ ուշացել է, բայց արդէն Ադրբէջանի կառավարութիւնը մի քանի թեկնածուներ, դիւ. ներկայացուցչի համար, ներկայացրել է. մենք էլ նկատի ունենք մի քանի թեկնածուներ. համաձայնութիւնից յետոյ անմիջապէս կը սկսուի։

Հ. Ազատեան.—Գտնում է, որ պարլամենտարիզմ գոյութիւն չունի. շատ գործողութիւններ ու անցքեր են տեղի ունենում, ինչպէս Ալէքսանդրապոլի պայթիւնը, որոնց մասին պարլամենտը ամիսներ յետոյ է իմանում պաշտօնապէս, հարցեր ու հարցապնդումներ են արւում կառավարութեան, որոնց պատասխանները շաբաթներ յետոյ է ստացւում. կառավարութիւնը չունի մի ընդգծած ուղի (դեկլարացիա), որով ընթանայ, ուստի և միշտ սայթաքում է։

Մինիստր-նախագահ.—Հերքում է Ազատեանի մեղադրանքները, բացատրելով, որ կառավարութեան այդպիսի վարմունքը և վերաբերմունքը բղխում է ոչ թէ անտարբերութիւնից կամ խուսափելուց, այլ զուտ տեխնիքական պատճառներից—կառավարութիւնը չափազանց ծանրաբեռնուած է գործերով։

Ն. Յարութիւնեան.—Գտնում է, որ կառավարութեանը այդ դրութեան մէջ են դրել գլխաւորապէս օբիեկտիւ պայմանները, սակայն կան նաև սուբիեկտիւ պայմաններ ևս։

Պարլամենտական երկրներում ամբողջ մինիստրութիւնը պատասխանատու է մի մինիստրի նկատմամբ, բայց մեզանում զինուորական մինիստրը վարում է բոլորովին անկախ քաղաքականութիւն. այս կը տեղինք, քանի չի պարզի զինւ. մինիստրը ֆնդապետ Լևալի շուրջ եղած հանելուկը։ Երբ մեր մինիստրներից մէկը հիւանդանում է, կամ պաշտօնական գործերով բացակայում, նրա տեղը կամ թափուր է մնում, և կամ նշանակւում է մի պաշտօնակատար, յամենայն դէպս ոչ պատասխանատու ղեկավար։ Մեր երկրում, ճիշտ է, պարլամենտարիզմ գոյութիւն չունի. և դա չի կարելի գրչի մի շարժումով ստեղծել. դա արդիւնք է կուլտուրական և տնտեսական զարգացման։ Իշխում է մի աննորմալ երևոյթ, որի պատճառը պարլամենտն է. նա կաշկանդել է կառավարութեան ձեռները. ամեն մի հեռագիր կարդացւում է այստեղ, ամեն բան վճռւում է պարլամենտը, որով գործադիր իշխանութիւն համարեա չկայ, ուստի չկայ պատասխանատու. այդ բոլորն անհանդուրժելի է, պէտք է կառավարութիւնը մի քիչ ազատ լինի, որպէսզի մեր առաջ պատասխանատու դառնայ—այդ է պարլամենտարիզմը։

Դ. Զուբեան.—Գտնում է, որ մինիստրութիւնը պարլամենտական տրամադրութիւն չի ապրում։

Դաշնակցութեան ֆրակցիայի կողմից դրւում է հետևեալ բանաձևը. «Լսելով սոց.-դեմոկրատական ֆրակցիայի հարցապնդումները և մինիստր-նախագահի բացատրութիւնները, խորհուրդը բաւարարուած է համարում իրեն և անցնում է հերթական խնդիրներին», որ և անցնում է, որից յետոյ անցնում են բ. հարցին.

2. Հ. Սարգսեան.—Զեկուցում է աշխատանքի մինիստրութեան տնօրինութեան, որով և խնամատարութեան մինիստրութիւնը խնամատարութեան և աշխատանքի մինիստրութեան վերածելու մասին։

Որոշւում է աւելի մշակել և յաջորդ նիստին քննել։

3. Ս. Տէր-Մարտիրոսեան.—Զեկուցում է հաշմանդամ զինուորների ապահովութեան օրինագծի մասին։

Որոշւում է 500 հաշմանդամների (400 զինուոր և 100 սպայ) ապահովութեան համար թողնել 320,587 ռուբլի վարկ՝ խնամատարութեան մինիստրութեան բիւջէից—ընդունելով յանձնաժողովի արած դրացիները։ Սակայն երրորդ ընթերցումը թողնւում է յաջորդ նիստին։

4. Այնուհետև Ց. Բուդաղեանը զեկուցում է բանտարկեալ Իսմայիլ Նամազ Օղլուի ներման խնդրի մասին.—Որոշւում է ներել՝ վերադարձնելով նրա բոլոր իրաւունքները։

Ապա նիստը յայտարարւում է փակուած գիշեր. ժամի 11-ին։

ԵՐԵՒԱՆՈՒՄ ՏԵՂԻ ՈՒՆԵՑԱԾ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ԺՈՂՈՎԸ

«Ժողովրդի Ձայն»-ի № 42 «Հայաստան» խորագրով բաժնում տպուած լուրերից՝ «Մանկավարժական խորհրդի ժողով» վերնագրով յայտնի է դառնում ի գիտութիւն ընդհանրութեան.—Ժողովրդական մինիստրի հրաւէրով, մասնակցութեամբ Երևանի միջնակարգ դպրոցների մանկավարժական խորհուրդների անդամների և ծնողական խորհրդի՝ կայացել է մի ժողով, որ զբաղուել է Երևանի միջնակարգ դպրոցների բարձր դասարանի աշակերտ-աշակերտուհիների՝ գթութեան քոյրերի և եղբայրների դասընթացքները պարապելու այցելութեան մասին։ Ժողովը այդ քանը գտել է անյարմար և ոչ-ցանկալի։

Լուրը շատ կարճառօտ լինելով՝ ընթերցողն ակամայից ինքն իրեն հարց պիտի տայ զարմացած.

Ի՞նչու, ի՞նչ հիմնաւոր ու անժխտելի արգելքների պատճառով ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրի այն վերին աստիճան համակրելի առաջարկը մերժուել է իբր «անյարմար և ոչ ցանկալի»։

Անյարմար և ոչ ցանկալի, հասկանում էք, պարոն ընթերցող։ Անյարմար և ոչ ցանկալի, այն էլ երբ. երբ դարեր շարունակ տանջուող հայ ազգը, անհուն ու համաւոր պատերազմից տառապել սովալի և արհաւիրալից տարափոխիկ համաճարակներին օրհասն բիւրաւոր զոհեր տալով է մաքառում ուժասպառ։

Եւ ձիւ է մերժում ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրի խելապէս լուսաւոր մաքի ու ազնուագոյն գաղափարի մարմնացումն, իրագործումը. մանկավարժական խորհուրդի ժողովն է այն։

Ա՜խ, այդ անմանկավարժական ու անխորհուրդ խորհուրդների անփառունակ ժողովներ. հարցնող լինի, ո՞ւմ էք հարկաւոր, ինչի՞ էք պէտքական։

Մերժելու փոխարէն, ընդհակառակն, դուք պիտի ուրախութեամբ, հոգով-սրտով ընդգրկէիք լուսաւորութեան մինիստրի առաջարկած իսկ և իսկ լուսաւոր և համբուրելի գաղափարը, նոյն իսկ պարտաւոր էիք կանխել ինքնաբերաբար։ Այն ինչ մերժում էք սակայն հանգիստ խղճով ու անվրդով։

Զգիտեմ, լուսաւորութեան մինիստրն ի՞նչ եզրակացման յանգեց յիշեալ մերժումն լսելով, համաձայնեց արդեօք ժողովի վճռին, թէ՞ թողեց մի այլ անգամ նոյն առաջարկի քննութեան համար դարձեալ հրաւիրել մանկավարժական խորհուրդները մի նոր ժողովի։

Թւում է թէ այժ, նա պարտաւոր է նոյն իսկ շատ մօտաւոր օրերում նոյն առաջարկը հրապարակի վրայ դնել աւելի պահանջկոտ, առաւել կորականօրէն, իբր պետական ու ազգային մի անյետաձգելի անհրաժեշտութիւն. որովհետև այս է ներկայումս, ի միջի այլոց, ամբողջ հայ ազգութեան գերագոյնօրէն հրամայական ու անվիճելի պահանջը։

Ժողովրդական լուսաւորութեան յարգոյ մինիստրի փարելի գաղափարը դուրս է ամեն տեսակ կասկածից, խանդավառ ընդունելութիւն կը գտնէ անպայման Երևանի միջնակարգ դպրոցների բարձր դասարանների սան ու սանուհիների զգայուն սրտերում և վառվռուն մաքերում։ Մատաղ սերունդն անկարող է իր աչքերի առջև կատարուող անհելի ողբերգութեան հանդէպ անտարբեր հանդիսատեսի դեր բռնել։ Նա կանգրադառնայ գիտակցօրէն և հաստատ համոզմունքով, ի կատար կածէ արգոյ մինիստրի իրօք համակրելի ու օգտակար գաղափարը — առաջարկը, հրապարակ բերելով վառվռուն պատանեկութեանը յատուկ ամբողջ եռանդն ու ջանքը։

Կրկնել պէտք է. նորից կրկնել յիշեալ լուսամիտ առաջարկն անպայման՝ լուսաւոր գաղափար-առաջարկի իրագործման փառաւոր ապագան լուսաւորութեան մինիստրին է պատկանում անվիճելիօրէն։

Մկրտ. Նաւասարդեան

ԲԱԳՈՒ

Էնզելիում

Պարսիկները Էնզելիում գրաւեցին Լիանոզովի պրոմիսլը և բանտարկեցին բոլոր բանուոր ձկնորսներին։ Այդ յարձակման պատճառ համարում են ռուսական միսիայի դանդաղկոտութիւնը պրոմիսլի վիճակը որոշելու մասին։

Էնզելիի ռուսական գաղութը, պարսիկների յարձակումից սաստիկ վրդովուած, օգնութեան համար դիմել են գեն. Պրժևալսկուն։

—

Ռիյսկու առաջարկութիւնը ցորենը նաւթի հետ փոխելու

Համաձայն տանտրս-արդիւնաբերական միութեան մէջ ստացուած տեղեկութիւնների, Ռիյսկին յանձն է առել հասցնել պարենաւորման նախարարութեանը 600 հազար փութ ցորեն՝ համապատասխան քանակութեամբ նաւթ ստանալու պայմանով, որպիսին պէտք է արտահանուի Ուկրայնա, անկախ Խորհրդի Բիւրոյի ժողովի։

—

Դաշնակից պետութիւնների վերահսկիչ յանձնաժողովը

Փետր. 20-ին, ցերեկուայ 2 ժամին, բոլոր քաղաքամասերի տեղային կոմիտէներում հինգ օրով դադարեց ազգաբնակութեան ընտրութիւնների մասին առած նոր խնդիրների ընդունելութիւնը, այն անձինքներից, որոնք քաղաքից բացակայելու պատճառով հնարաւորութիւն չեն ունեցել իր ժամանակ խնդիր ներկայացնելու. սեպտեմբերեան դէպքերի առթիւ։

Վերահսկիչ յանձնաժողովը յայտնում է ի գիտութիւն այն անձանց, որոնք դրամով խնդիրներ են ուղարկում, թէ այն խնդիրները կարող են օրինական համարուել, որոնց ծրարների վրայ դրոշմուած կոնտրոլ 20-ից աւելի վաղ։ Միւս խնդիրները չեն ընդունուի։

—

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

Տարափոխիկ հիւանդութիւնների դէմ կռուող կոմիտէի

Բագու քաղաքի բծաւոր և վերադարձ տիֆի հիւանդութիւնների մասին.

19 փետր. 919 թ.

Տեղեկութիւններ ստացուեցին նոր հիւանդութիւնների մասին

Բծաւոր տիֆով	75
Վերադարձ »	4
Քաղաքի մէջ կան հիւանդներ ընդամենը	1563
Բծաւոր տիֆով	1504
Վերադարձ »	59
Նրանցից հիւանդանոցներում	1391

20 փետրուարի

Տեղեկութիւններ ստացուել են նոր հիւանդութիւնների մասին

Բծաւոր տիֆով	121
Վերադարձ »	5
Քաղաքի մէջ կան հիւանդներ ընդամենը	1565
Բծաւոր տիֆով	1510
Վերադարձ »	56
Նրանցից հիւանդանոցներում	1387

—

Օդային հաղորդակցութիւն Հնդկաստանի հետ

ԹԻՖԼԻՍ. Հաւասի գործակալութիւնը հեռագրում է, թէ ամառս նախատեսում է կանոնաւոր, շաբաթը մի անգամ հաղորդակցութիւն հաստատել Կայրի և Կալկաթայի մէջ։

Գլխաւոր օդային ճանապարհը կանցնի դէպի Հնդկաստան—Բրինդիզի, Քեօնի, Մոսուլի, Կասպից ծովի, Լանդաղար և Ցուլտանի վրայով։

—

Գալիցիան Ուկրայնայի հետ միացնելու մասին

Ուկրաինեան լրագիրները տարածում են լուրեր, թէ Գալիցիան միացել է Ուկրայնային։

—

Գերմանական ածուխը զիջում են Ռումինիային

Անգլիական կառավարութիւնը զիջել է Ռումինիային Սեւաստոպոլի ածուխի պահեստները, որոնք պատկանում էին գերմանացիներին։

—

Բաշկիրիայի ներկայացուցչի գալուստը

Այս օրերս Բագու հասաւ Բաշկիրիայի ներկայացուցիչ Մոնասովը։

—

Ռուսաց ազգային կոմիտէի մէջ

Փետր. 21-ին կայացաւ Ռուսաց Ազգային Կոմիտէի ժողովը։

Համարեա ժողովը ամբողջովին նուիրուած էր կոմիտէի վերակազմութեանը՝ նրա հասցէին ուղղուած նկատողութեանց պատճառով։

Ծրագիրը մշակելու, հրահանգների և կոմիտէի վերակազմութեան համար ընտրուած է յանձնաժողով։ Յանձնաժողովի մէջ մտնում են.— Բայկով, Պոգչիբեակին, Դելիցին, Պոնոմարով, Թոզով, Լեբեդով, Ամոսով. Դրուժինին և Բագայև։ Յանձնաժողովին յանձնարարուած է քննել կոմիտէի անցեալ գործունէութիւնը և տալ իր եզրակացութիւնը։

—

Նոր լրագիր

Ենթադրւում է հրատարակել նոր, ամենօրեայ թերթ՝ «Русская Мысль» վերնագրով. Ինչպէս մեզ այդ մասին նախօրօք յայտնի է, այդ լրագրի հրատարակութեան մէջ մեծ մասնակցութիւն ունի տեղական սլաւոն-ռուս ընկերութիւնը։

ՎՐԱՑ ԹԵՐԹԵՐԻՑ

«Սաքարթվելօ»-ն (№ 38) Ախալցխայի անցքերի առթիւ գրում է, ի միջի այլոց, հետևեալը.

«Թիւրքերի յարձակումն Ախալցխայի վրայ և նրա առումն նպատակ ունի ստեղծել Կովկասեան հարաւ-արևելեան պետութիւն, որ սկսուեց և հիմնուեց Կարսում ախալցխայի և փոքրովեցի թուրք բէգերի գլխաւորութեամբ։ Այդ գլխաւորները ձգտում են միացնել Բաթումի, Կարսի և Ախալցխայի շրջանները մի պետութեան մէջ։ Բայց պարզ է, որ այսպիսի փոքրիկ քաղաքական միութիւն՝ կէս միլիոն բնակչութեամբ, չէ կարող անկախօրէն ապրել։ Կովկասի հարաւ-արևելեան պետութիւնը համաթրքական առաջադէմ կայանն է, և Կարսի քաղաքագէտները աշխատում են, որ առաջիկներ վերադառնալը Կովկաս նորից հնարաւոր դառնայ։

Ախալցխան և Աջարիան, ինչպէս և Արդահանը և Օլթին, պատմականօրէն և ազգագրականօրէն պատկանում են Վրաստանին, և նրանց համար կռիւը նշանակում է կռիւ Վրաստանի անկախութեան դէմ։ Ո՛վ Կարսին, Բաթումին և Ախալցխային է տիրում, նա տիրում է բուն էութեան ամբողջ Վրաստանին, և եթէ պանթիւրքերի երազը իրագործուէր, և այս ամբոխթիւնները Տաճկաստանին յետ տրուեցին, վրաց ժողովուրդը կկնորէ չորրեքներից նուաղագոյնը և իր գերիշխանութեան մի մասը կը զիջէ յօգուտ Թուրքաստանի։ Եւ այն օրը, երբ թրքական զօրքերը Կարս կը մտնեն, Դարիալեան կիրճը կը բացուի ռուս զօրքերի համար, և այն ժամանակ այս երկու իրար հակառակ պետութիւններին հարկ կը լինի իրար հետ հաշիւ տեսնել։

Կարելի է ասել, որ Անդրկովկասի ժողովուրդների անկախութիւնը չունի աւելի մեծ թշնամի, քան Կարսի և Ախալցխայի պանթիւրքերն են։

Այս պատճառով, ինչպէս առաջ էլ ասել ենք, բաւական չէ Ախալցխայի ապստամբութեան ճնշումը, հարկաւոր է այնպէս թէ այնպէս վերջ դնել նաև այնպէս անուանուած Կովկասի հարաւ-արևելեան արկածախնդրութեան։ Եթէ Վրաստանը չոչնչացնէ այս քաղաքական միութիւնը իր սաղմում, այն ժամանակ Ռուսաստանը և Թիւրքիան կ'ոչնչացնեն Վրաստանի անկախութեան հետ միասին նաև Հայաստանի և Ադրբէջանի անկախութիւններն էլ»։

ԱՌԵՒՏՐԱ-ԱՐԴ. ԿԵԱՆՔ

Ֆրանսիական առևտրական պալատ Թիֆլիսում

Մ. Բորենի նախագահութեամբ կայացաւ Թիֆլիսի ֆրանսիական առևտրական պալատի անդամների հիմնադրական ժողովը, որպիսին առաջ ենթադրւում էր անուանել Ֆրանսիական-Կովկասեան առևտրական պալատ։ Ժողովի մէջ կարդացուեց պալատի կազմակերպչական կոմիտէի զեկուցումը և հաստատուեց նրա կանոնադրութիւնը։ [illegible] լիսի ֆրանսիական կոնսուլ պ. Դիւրուէ, որոնք և խոստացան իրենց լիակատար աջակցութիւնը պալատին։ Պ. Դիւրուան խոստացաւ իր աջակցութիւնը՝ ուղարկել Ֆրանսիա բոլոր վաճառականական նամակները և միջնորդ լինել պալատի և Պարիզի արտաքին վաճառականութեան կոմիտէի մէջ։ Պոլկ. Շարդինիէն, որին իբրև Ֆրանսիայի ներկայացուցիչ ժողովը ջերմ ողջունեց, շնորհակալութիւն յայտնեց այդ ուշադրութեան համար և հաւաստեց թէ ինքը արդէն հարց է զարթեցրել Ֆրանսիայից Բաթում ֆրանսիական ապրանքներ ուղարկելու, որպիսին կիրագործուի ըստ առաջին հնարաւորութեան։ Այնուհետև նա ասաց, որ ինքը արդէն յարաբերութեան մէջ է մտել Կովկասին պարենաւորումն և ապրանքներ հայթայթելու խնդրի մասին՝ այդ նպատակով Օդեսսայում հիմնուած հիմնարկութեան հետ, որի գործողութիւնների շրջանը կազմում են հարաւային Ռուսաստանը և Կովկասը։ Պոլկ. Շարդինիէն մանրամասնօրէն և ռուբլու ամուր կուրսի անհրաժեշտութեան մասին, այնպէս, ինչպէս այդ արել են անգլիացիք հիւսիսային Ռուսաստանում։ («Արխանգելսկեան» ռուբլու կուրսը)։

Պալատի խորհրդի կազմի մէջ միաձայն, բաց քուէարկութեամբ, ընտրուեց կազմակերպչական կոմիտէ, որի մէջ մտան՝ Դ. Գ. Արխաղի, Լ. Բերնեկս, Ա. Ա. Հուսէյնով Ս. Ձ. Զաւալիշին, Ն. Յ. Միրզայեանց, Ն. Ն. Օգանէզով, Ս. Ի. Պետրոսեան, Դ. Կ. Փիտոև, Մ. Բորէն, Կ. Ս. Սարգիսով, Է. Տոլէ, Ա. Ս. Զմշկեան։ Ինժեներ Ի. Մանդինեանը ողջունելով պալատի ֆրանսիական շկոլայի ինժեներների և կոմիսիոներների ընկերութեան կողմից խնդրում էր ընդունել այդ ընկերութիւնը պալատի հովանաւորութեան ներքոյ։

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԿՈԼԼԵԳԻԱ.
Հրատարակիչ՝ Հայ Ժողովրդական Կուսակցութիւն.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Առանձին ուսուցութեան հասակաւորների, կանանց եւ օրիորդների, որոնք փնտրում են մաքուր, ինտելիգենտ պաշտօններ

ՀԱՇՈՒԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ

հայերէն և ռուսերէն լեզուով (ըստ ցանկութեան) ամենակարճ ժամանակում կարող են սովորել ամենքը, ասել կամ քիչ կարդալ-գրել իմացողները եւ մտնել ծառայութեան հաշուապահի, կոնտորշչիկի, գանձապահի, նամակագրի, գործակալի և այլ պաշտօնում։ Կուրսը վերջացնողներին տրւում են ատեստատներ։ Պարապմունքները խմբովին և առանձին։ Վճարը՝ ով ինչքան կարող է։ Ընդունելութիւնը մինչև փետրուարի վերջը ամեն օր առաւ. ժ. 10—12 և երեկ. ժ. 4—7։ Դիմել հաշուապահական և առևտրական կուրսեր՝ Մ. Ա. Կիրակոսեանին։ Հասցէն՝ Заядный переул., № 3, За Кононирскимъ переулкомъ, позади главнаго телеграфа, на Головинскомъ проспектѣ. 10—2

„ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՁԱՅՆ“-ի

գրասենեակում վաճառւում է նոր հրատարակութեամբ լոյս տեսած

ԳԷՈՐԳ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

ՁԵՄՍՏՒՈՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ և ՎՐԱՍՏԱՆՈՒՄ

ԳԻՐՔԸ

Գինը 50 կոպէկ։

Դիմել գրասենեակ՝ Головинскій пр. № 25. 0—22

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՈՒ ՀԱՇՈՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

Հայերի մէջ առևտրական կրթութիւն տարածող Կովկասեան ընկերութեան։

Նիկոլայեւսկի № 36։

0—53 Տեսուչ՝ Գ. Յ. Տէր-Դաւթեան